

Veiledning om krav til læreplaner for friskoler

Denne veiledningen omhandler hvilke krav til innhold og vurdering av opplæringen som stilles til læreplaner for friskoler etter forskrift til friskoleloven kap. 2A.

ARTIKKEL | SIST ENDRET: 21.12.2016

Kravene gjelder for alle friskoler som ikke følger Kunnskapsløftets læreplaner fullt ut. Innledningsvis omtales hvilke krav som gjelder for alle typer friskoler. Etter dette følger det en beskrivelse av krav som knytter seg til de ulike grunnlagene for godkjenning etter friskoleloven. Til slutt gis det informasjon om hva som må sendes inn til Utdanningsdirektoratet for å kunne få skolens læreplan vurdert.

Krav for alle typer friskoler

Generelle krav til læreplanen etter forskrift til friskoleloven § 2A-1 gjelder alle skoler som driver etter friskoleloven.

Krav til generell del

Skolen kan enten følge Generell del og Prinsippa for opplæringa i Læreplanverket for Kunnskapsløftet eller Læreplanverket for Kunnskapsløftet – Samisk (LK06/LK06-S), eller utarbeide en egen generell del eller et eget tillegg der skolen synliggjør sitt verdigrunnlag/sin egenart.

Krav til læreplaner for fag

Læreplanen for det enkelte faget må følge strukturen til læreplaner for fag i LK06/LK06-S. Det vil si at læreplanen for faget skal:

- inneholde en omtale av formålet med faget, grunnleggende ferdigheter og hovedområder

- ha grunnleggende ferdigheter som er integrert i kompetansemålene
- ha kompetansemål som er vurderbare og som beskriver elevenes kompetanse på årstrinn/hovedtrinn tilsvarende LK06
- omhandle sluttvurderingen i faget, for eksempel standpunkt karakter, eksamen og årsoppgave

Krav til fag- og timefordeling

Læreplanene for fag står i en gjensidig relasjon til fag- og timefordelingen. Dette innebærer at kompetansemålene sett i sammenheng med fagets årstimetall sier noe om hva en kan forvente av oppnådd kompetanse i faget.

Kravene er generelle minimumskrav, og det totale timetallet må minimum tilsvare timetallet i LK06. Dette følger av kravet om jevn god opplæring. Bestemmelsen er ikke til hinder for at skolene også skal kunne ivareta sitt særpreg i fag- og timefordelingen.

Dersom timetallet i LK06 øker, må skoler godkjent etter friskoleloven øke timetallet i samsvar med dette.

Skoler som ønsker flere timer enn det som følger av fag- og timefordelingen i LK06, må søke om godkjenning av Utdanningsdirektoratet.

Omdisponering av inntil 5 prosent av timene i grunnskolen

Skoleeier kan omdisponere inntil 5 prosent av timene i fag- og timefordelingen i det enkelte faget for hele klasser/grupper eller årstrinn. Skoleeier fastsetter fag- og timefordelingen for det enkelte skoleåret der en eventuell omdisponering av timer mellom fag framgår. Omdisponering av timer mellom fag kan bare skje innenfor de enkelte hovedtrinnene. Med hovedtrinn mener vi 1.-4., 5.-7. og 8.-10. trinn.

Friskoler kan ikke bruke disse timene til å styrke sitt godkjenningsgrunnlag. Synliggjøring av skolens særskilte grunnlag i fag- og timefordelingen kan gjøres innenfor rammene i forskrift til friskoleloven §§ 2A-2 - 2A-4a.

Vurderingsordninger

Læreplanen må inneholde en omtale av vurderingsordninger og dokumentasjon for opplæringen, for eksempel at skolen skal følge bestemmelsene om individuell vurdering i forskrift til friskoleloven kapittel 3.

Tilbudsstrukturen i videregående opplæring

Videregående skoler må til vanlig ha en tilbudsstruktur som tilsvarende LK06, men skolen har anledning til å bruke andre titler på fag eller utdanningsprogram. Dersom skolen velger andre titler, må det gå fram av søknaden hvilket fag i LK06 læreplanen skal sammenlignes med.

Skolen kan i tillegg ha egne fag. Det avgjørende er at opplæringen fører frem til samme sluttkompetanse som i den offentlige videregående skolen, altså studiekompetanse og/eller yrkeskompetanse.

Formålsparagrafen

Generelt for alle grunnlag er kravet om at læreplanen må være i samsvar med formålsparagrafen, friskoleloven § 1-1. Det er en forutsetning at skolen legger opp sin opplæring slik at den motvirker fordommer og diskriminering, blant annet knyttet til likestilling mellom kjønnene og ulike samlivsformer. Skolen har anledning til å gjennomføre opplæringen i samsvar med sitt grunnlag, så lenge den gir opplæring om andre syn og norsk lovgivning på området.

Tilleggskrav til de ulike grunnlagene

I tillegg til generelle krav til læreplanen etter § 2A-1, gjelder egne krav til læreplaner for skoler som driver etter de ulike grunnlagene i friskoleloven. Disse kravene fremgår av forskrift til friskoleloven §§ 2A-2 til 2A-4b og friskoleloven § 2-1 tredje ledd.

Når skolen søker om godkjenning av ny læreplan eller endringer i eksisterende læreplan, må den synliggjøre og begrunne alle endringer skolen ønsker fra LK06. I begrunnelsene må skolen konkretisere hvilke endringer den ønsker å gjøre ut fra skolens grunnlag. I søknaden må skolen legge ved læreplanen for det aktuelle faget med synlige endringer, og begrunnelsene for de ønskede endringer i et eget dokument der det henvises til endringene i læreplanen.

Krav til skoler godkjent på grunnlag av et livssyn

Tilleggskravene til skoler som er godkjent på grunnlag av et livssyn fremgår av forskrift til friskoleloven § 2A-2.

Verdigrunnlaget må være synlig i læreplanen

Skolen må synliggjøre verdigrunnlaget sitt i læreplanen, både i generell del og i læreplaner for relevante fag. I læreplaner for relevante fag må skolen synliggjøre verdigrunnlaget i formålet, og som hovedregel i kompetansemål. I tillegg skal skolen synliggjøre sitt verdigrunnlag i stiftelsesdokumentene.

Eksempler på hvordan skolen kan synliggjøre verdigrunnlaget:

- Skolen kan ta inn nye punkter i generell del og læringsplakaten.
- Skolen kan ha tillegg i formålet i læreplaner for relevante fag.
- Skolen kan ha flere kompetansemål enn dem som er fastsatt i læreplanene for fag i LK06.
- Skolen kan lage egne alternative kompetansemål.
- Skolen kan flytte kompetansemål mellom fag, men ikke mellom hovedtrinn i grunnskolen eller trinn i videregående opplæring.
- Grunnskoler kan synliggjøre verdigrunnlaget sitt i faget religion, livssyn og etikk gjennom å utarbeide for eksempel et eget livssynsfag. Dersom skolen velger dette, må kompetansemål som

gjelder andre religioner og livssyn ivaretas i andre relevante fag.

- På videregående skoler må verdigrunnlaget synliggjøres på alle trinn.
- Videregående skoler kan synliggjøre sitt verdigrunnlag gjennom å ha en egen læreplan i det livssynet de søker på grunnlag av på Vg1 og Vg2.
- I Vg3 kan skolen synliggjøre sitt verdigrunnlag i læreplanen i religion og etikk for eksempel ved å tilføre flere mål, eller ha en egen læreplan i det livssynet den søker på grunnlag av i tillegg til religion og etikk-planen i LK06.
- De videregående skolene som tilbyr yrkesfaglige utdanningsprogram kan ha egen læreplan i den religionen de søker på grunnlag av på Vg1 og Vg2.
- Skolene kan også velge å synliggjøre sitt verdigrunnlag gjennom å lage et eget obligatorisk fellesfag (livssyns-/religionsfag) ved å utvide den totale timerammen ved skolen.

Flytting av timer mellom fag

Det er ikke forskriftsfestet hvor mange timer som kan flyttes fra et fag til et annet. Utdanningsdirektoratet må gjøre en konkret vurdering i det enkelte tilfelle, jf. kravet om jevngod opplæring. Skolen må være oppmerksom på at elevene kan få mindre tid til å oppnå kompetansemålene i enkelte fag når det flyttes timer mellom fagene. Skolen kan ha flere kompetansemål og/eller utvide fag- og timefordelingen med flere obligatoriske undervisningstimer.

Eksempler på endring av fag- og timefordeling

- Skolen kan flytte timer mellom fag, men ikke mellom hovedtrinn i grunnskolen.
- Skolen kan utvide fag- og timefordelingen med flere obligatoriske undervisningstimer.
- De videregående skolene som tilbyr studieforberedende utdanningsprogram kan bruke årstimer fra programfag på Vg2 til å lage et nytt fellesfag. Elevene får da flere årstimer i Vg1 enn elever i offentlig skole, og tilsvarende færre årstimer i Vg2.
- De videregående skolene som tilbyr yrkesfaglige utdanningsprogram kan bruke timer fra yrkesfaglig fordypning i Vg1 og Vg2 til eget religionsfag. Elevene får da færre årstimer i yrkesfaglig fordypning i Vg1 og Vg2 enn elever i offentlig skole.

Krav til skoler godkjent på grunnlag av en anerkjent pedagogisk retning

Tilleggskravene til skoler som er godkjent på grunnlag av en anerkjent pedagogisk retning fremgår av forskrift til friskoleloven § 2A-3.

Den anerkjente pedagogiske retningen må være synlig i læreplanen

Skolen må synliggjøre den anerkjente pedagogiske retningen i læreplanen, både i generell del og i læreplaner for relevante fag. Opplæringen må representere en sammenhengende idé og et verdigrunnlag som normalt ikke realiseres i den offentlige skolen. Dette kan komme av at det kreves særskilt tilrettelegging av

kompetansemålene i LK06 og/eller fordi skolen har en sammenhengende idé som «binder» opplæringen metodisk sammen, og får betydning for organiseringen.

Det pedagogiske opplegget skal være utprøvd, utførlig beskrevet i litteraturen, velrenommert og relativt utbredt. I tillegg skal skolen synliggjøre den anerkjente pedagogiske retningen i stiftelsesdokumenter.

Eksempler på synliggjøring av den anerkjente pedagogiske retningen

- Både Steinerskoleforbundet og Norsk Montessoriforbund har egne generelle deler til sine læreplanverk. Her beskrives det helhetlige pedagogiske grunnlaget for den pedagogiske retningen.
- Skolen kan ha egne fag som ivaretar det pedagogiske grunnlaget.
- Skolen kan ha flere kompetansemål enn læreplanen i LK06/LK06-S, og eventuelt utforme egne alternative mål.
- Ut fra helhetlige pedagogiske hensyn kan det være mulig å flytte kompetansemål til andre hovedtrinn i grunnskolen og trinn i videregående opplæring i forhold til læreplanen i LK06.

Flytting av kompetansemål kan gjøre det vanskelig for elever å skifte skole. Det er derfor viktig at skolen informerer elever/foresatte om dette ved valg av skole.

Flytting av timer mellom fag

Det er ikke forskriftsfestet hvor mange timer som kan flyttes fra et fag til et annet. Utdanningsdirektoratet må gjøre en konkret vurdering i det enkelte tilfelle, jf. kravet om jevngod opplæring. Skolen må være oppmerksom på at elevene kan få mindre tid til å oppnå kompetansemålene i enkelte fag når det flyttes timer mellom fagene. Skolen kan ha flere kompetansemål og/eller utvide fag- og timefordelingen med flere obligatoriske undervisningstimer.

Eksempler på endring i fag- og timefordelingen

- Skolen kan flytte timer mellom fag og trinn dersom det er vesentlig for det pedagogiske grunnlaget.
- Videregående skoler har anledning til å flytte timer mellom trinn for å profilere det pedagogiske grunnlaget.
- Skolen kan utvide fag- og timefordelingen med flere obligatoriske undervisningstimer.
- De videregående skolene som tilbyr studieforberedende utdanningsprogram kan bruke årstimer fra programfag på Vg2 til å lage et nytt fellesfag. Elevene får da flere årstimer i Vg1 enn elever i offentlig skole, og tilsvarende færre årstimer i Vg2.
- De videregående skolene som tilbyr yrkesfaglige utdanningsprogram kan bruke uketimer fra Yrkesfaglig fordypning i Vg1 og Vg2 for å profilere det pedagogiske grunnlaget. Elevene får da færre årstimer i Yrkesfaglig fordypning i Vg1 og Vg2 enn elever i offentlig skole.

Flytting av kompetansemål mellom trinn

Skolen kan flytte kompetansemål mellom trinn i tråd med det pedagogiske grunnlaget.

Utdanningsdirektoratet kan også godkjenne læreplaner på videregående nivå som kun har kompetansemål på høyeste nivå. Kompetansen i yrkesfaglige løp skal relateres til endt skoleløp, dvs. etter Vg3 for skoleløp og etter Vg2 når opplæringen for Vg3 er i bedrift.

Flytting av kompetansemål kan gjøre det vanskelig for elever som ønsker å skifte skole. Det er derfor viktig at skolen informerer elever og foresatte om dette ved valg av skole.

Krav til skoler godkjent på internasjonalt grunnlag

Tilleggskravene til skoler som er godkjent på internasjonalt grunnlag fremgår av forskrift til friskoleloven § 2A-4.

Internasjonale skoler skal følge en relevant internasjonal læreplan. Læreplanen kan være utformet etter en annen struktur enn LK06, men må likevel fylle kravet til jevn god opplæring friskoleloven § 2-3.

Krav til internasjonale skoler

- Skolen skal drive virksomheten etter internasjonale læreplaner, ikke etter nasjonale læreplaner. Dette gjelder likevel ikke for norskfaget, se nedenfor.
- Skolen må ha en læreplan som omfatter religion, livssyn og etikk, norsk, matematikk, fremmedspråk, kroppsøving, kunnskap om hjemmet, samfunnet og naturen og estetisk, praktisk og sosial opplæring
- Skolen må i et norskspråklig dokument gjøre rede for hvordan områdene over er ivaretatt i fag- og timefordelingen. Timene må framgå i 60-minutters enheter.
- Skolen må ha læreplaner for alle fag, og grunnleggende ferdigheter må være integrert i læreplanene. Skolen kan følge egen vurderingsordning og må redegjøre for dette ved en søknad.
- Fagene kan ha andre titler enn i LK06.
- Skolen må ha et totaltimetall som minst tilsvarer LK06.
- Skolen må ha et undervisningsspråk på et fremmedspråk som flest mulig av innbyggerne i Norge mestrer.
- Skolen skal, innen to år etter oppstart, sertifiseres av den organisasjonen som har utarbeidet læreplanen.
- Skolen kan ikke ha en læreplan som er utarbeidet på et religiøst grunnlag.

Alle læreplaner skal være på norsk eller samisk, jf. friskoleloven § 2-1 tredje ledd.

Særlig om norskfaget

Skolen må enten følge læreplanen i norsk for LK06 eller en internasjonal læreplan i morsmål, altså en læreplan i norsk for elever med norsk som morsmål, f. eks. language A. Skolen må også ha en internasjonal

læreplan i language B for elever som ikke har norsk som morsmål eller følge læreplan i grunnleggende norsk i LK06. Skolen må ha et system for overgang mellom disse læreplanene.

Krav til skoler godkjent på grunnlag av en særskilt profil

Tilleggskravene til skoler som er godkjent på grunnlag av en særskilt profil fremgår av forskrift til friskoleloven § 2A-4a. Det finnes to typer profilskoler, de som har spesiell faglig oppmerksomhet rettet mot et emne og de som driver etter en annen pedagogikk. De to typene blir behandlet under ett nedenfor. Det er ikke noe til hinder for at en skole kan godkjennes som profilskole med en kombinasjon av å ha en spesiell faglig oppmerksomhet rettet mot et utvalgt emne og å ha en annen pedagogikk.

Profilen og/eller den særskilte pedagogikken må være synlig i læreplanen

Skolen må synliggjøre profilen sin i læreplanen, både i generell del og i læreplaner for relevante fag. I læreplaner for relevante fag må skolen synliggjøre profilen i formålet, og som hovedregel i kompetansemål. I tillegg skal skolen synliggjøre profilen i stiftelsesdokumentene. For skoler som driver etter en annen pedagogikk gjelder at skolen må synliggjøre pedagogikken i læreplanene.

Eksempler på hvordan skolen kan synliggjøre profilen:

- Skolen kan ta inn nye punkter i generell del og læringsplakaten.
- Skolen kan ha tillegg i formålet i læreplaner for relevante fag.
- Skolen kan ha flere kompetansemål enn læreplanen i LK06/LK06-S, og eventuelt utforme egne alternative mål.
- Skolen kan lage egne alternative kompetansemål.
- Skolen kan flytte kompetansemål mellom fag, men ikke mellom hovedtrinn i grunnskolen eller trinn i videregående opplæring.
- Skolen kan ha egne fag som ivaretar profilen, ev. den særskilte pedagogikken.

Flytting av timer mellom fag

Det er ikke forskriftsfestet hvor mange timer som kan flyttes fra et fag til et annet. Utdanningsdirektoratet må gjøre en konkret vurdering i det enkelte tilfelle, jf. kravet om jevn god opplæring. Skolen må være oppmerksom på at elevene kan få mindre tid til å oppnå kompetansemålene i enkelte fag når det flyttes timer mellom fagene. Skolen kan ha flere kompetansemål og/eller utvide fag- og timefordelingen med flere obligatoriske undervisningstimer.

Eksempler på endring av fag- og timefordeling

- Skolen kan flytte timer mellom fag, men ikke mellom hovedtrinn i grunnskolen eller mellom årstrinn i videregående.
- Skolen kan utvide fag- og timefordelingen med flere obligatoriske undervisningstimer.

- De videregående skolene som tilbyr studieforbereidende utdanningsprogram kan bruke årstimer fra programfag på Vg2 til å lage et nytt fellesfag. Elevene får da flere årstimer i Vg1 enn elever i offentlig skole, og tilsvarende færre årstimer i Vg2.
- De videregående skolene som tilbyr yrkesfaglige utdanningsprogram kan bruke timer fra yrkesfaglig fordypning i Vg1 og Vg2 til eget profilfag. Elevene får da færre årstimer i yrkesfaglig fordypning i Vg1 og Vg2 enn elever i offentlig skole.

Krav til skoler godkjent på grunnlag av toppidrett

Tilleggskravene til skoler som er godkjent på grunnlag av toppidrett fremgår av friskoleloven § 2-1 tredje ledd.

Skoler som tilbyr særskilt tilrettelagt videregående opplæring i kombinasjon med toppidrett, må tilby enten årstimetallet for utdanningsprogram idrettsfag eller årstimetallet for utdanningsprogram studiespesialisering med tillegg av 140 årstimer toppidrett på Vg1.

Toppidrett på Vg1 kan være programfaget toppidrett eller toppidrett etter egen læreplan som er godkjent av departementet.

Skolen må tilby toppidrett som et programfag på Vg2 og Vg3.

I tillegg skal skolen dokumentere at den legger særskilt til rette for toppidrettssatsing, blant annet når det gjelder organisering av skolehverdagen, skole- og treningsanlegg og spisskompetanse innenfor idretten(e) skolen tilbyr.

Krav til norske skoler i utlandet og andre skoler

Kravene til skoler som er godkjent som norske skoler i utlandet og andre skoler som ikke er nevnt særskilt i kapittel 2A i forskriften, fremgår av forskrift til friskoleloven § 2A-4b.

De norske skolene i utlandet og "andre skoler" kan kun drive opplæring etter LK06/LK06-S. Det åpnes altså ikke for at Utdanningsdirektoratet kan godkjenne f.eks. religiøse eller internasjonale grunnskoler i utlandet.

Denne bestemmelsen innebærer ikke at de særskilte skolene for funksjonshemmede må følge LK06/LK06-S. Disse skolene/tilbudene vil kunne få godkjent læreplaner etter f.eks. §§ 2A-2 og 2A-3, jf. § 2A-1.

Hva må sendes inn for å få vurdert skolens læreplan?

Endringer i nye eller reviderte læreplaner må synliggjøres

Når skolen søker om godkjenning av ny læreplan eller endringer i læreplanen, må den sende inn fullstendige læreplaner i aktuelle fag der alle endringer fra LK06 synliggjøres. Endringer må markeres tydelig, for eks. med spor endring, merknader eller fargekode. Læreplanene må tilfredsstillende alle krav til innhold slik de er gjengitt

øverst i denne veiledningen.

Endringer må begrunnes i eget dokument

Endringer skolen ønsker å gjøre må begrunnes. I begrunnelsene må skolen konkretisere hvilke endringer den ønsker å gjøre ut fra skolens grunnlag. Begrunnelsene for de ønskede endringer sendes inn i et eget dokument med henvisninger til endringene i læreplanen. For eksempel må det fremgå hvilke fag i LK06 skolen eventuelt ønsker å erstatte.

Skolens fag- og timefordeling må oppgis i 60-minutters enheter

I tillegg må skolen sende inn en fullstendig fag- og timefordeling som omfatter alle fag i opplæringstilbudet skolen ønsker å tilby. Skolens fag- og timefordeling må oppgis i 60-minutters enheter. Dersom skolen ønsker en alternativ fag- og timefordeling, må denne synliggjøres i en oversiktlig tabell. Skolen må til vanlig ha en tilbudsstruktur tilsvarende LK06, men har anledning til å bruke andre titler på fag. Dersom skolen velger andre titler, må det gå fram av søknaden hvilket fag i LK06 læreplanen skal sammenlignes med.

Beskrivelse av ordning for dokumentasjon

Skolen må også sende inn en beskrivelse av sine ordninger for vurdering og dokumentasjon for opplæringen.